

ZADNJA IZMENA

Nick Hornby

Visoka zvestoba

Laura odide v ponedeljek navsezgodaj zjutraj s potovalko in vrečko. Pravzaprav je pomirjujoče videti, kako malo nosi s seboj ta ženska, ki ima rada svoje stvari, svoje čajnike, knjige, grafike in kipec, ki ga je kupila v Indiji: pogledam vrečko in pomislim, Kristus, kako zelo si ne želi več živeti z mano.

Pred vhodnimi vrati se objameva in ona malce pojoka.

"Pravzaprav ne vem, kaj počenjam," reče.

"Vidim," rečem in to naj bi bila po svoje šala, po svoje pa tudi ne. "Ni treba, da greš zdaj. Ostaneš lahko, dokler hočeš."

"Hvala. Ampak najhujše sva opravila. Lahko bi, saj veš ..."

"No, pa ostani še nocoj."

Vendar se nakremži in seže po kljuki.

Njen odhod je neroden. Obe roki ima polni, vendar vseeno skuša odpreti vrata, pa ne more, zato naredim to jaz, vendar sem ji v napoto, zato moram stopiti na podest, da lahko izstopi, obenem pa mora zadržati vrata, ker nimam ključa, jaz pa se moram preriniti nazaj mimo nje, da ujamem vrata, preden bi se zaloputnila za njo. In to je vse.

Z obžalovanjem moram povedati, da me ta veliki občutek, delno osvoboditev in delno živčno razburjenje, zajame nekje pri nožnih prstih, nato pa šine skozme kot velikanski val. To sem občutil že prej in vem,

da ne pomeni nič posebnega – begajoče je na primer, da to ne pomeni, da se bom naslednjih nekaj tednov počutil zaneseno srečnega. Vem pa, da bi se moral ukvarjati s tem občutkom, uživati v njem, dokler traja.

Takole proslavim vrnitev v kraljestvo samcev: sedem v svoj naslanjač, v tistega, ki bo ostal pri meni, in začnem puliti koščke polnila iz naslanjala; prižgem si cigareto, čeprav je še zgodaj in mi pravzaprav ni do nje, preprosto zato, ker zdaj lahko svobodno kadim po stanovanju, kadar koli hočem, brez oštevanja. Sprašujem se, ali sem že spoznal naslednjo žensko, s katero bom spal, ali pa bo zame to trenutna neznanka. Sprašujem se, kakšna bo videti in ali bova to naredila tukaj ali v njenem stanovanju in kakšno bo videti to stanovanje. Odločim se, da si bom dal na steno dnevne sobe narisati znak založbe Chess. (V Camdnu je bila trgovina, ki je imela vse – Chessovega, Staxovega, Motownovega, Trojanovega – odtisnjene na opečni steni ob vhodu, in sijajni so bili videti. Morda bi lahko našel tipa, ki jih je naredil, in ga prosil, naj mi tukaj naredi manjše različice.) Počutim se O. K. Počutim se dobro. Grem na delo.

Moja trgovina se imenuje Mojstrski vinil. Prodajam pank, blues, soul in ritem in blues, malce skaja, nekaj neodvisnih stvari, nekaj popa šestdesetih let – vse za resnega zbiralca plošč, kot pravi posmehljivo staromodni napis v izložbi. Trgovina stoji v mirni ulici v Hollowayu, pazljivo izbrani, da pritegne kar se da malo mimoidočih strank. Nobenega razloga ni, da bi prihajali sem, razen če tukaj živite, ljudje pa, ki tukaj živijo, ne kažejo posebnega zanimanja za mojo ploščo skupine Stiff Little Fingers z belo nalepko (petindvajset funtov za vas – sam sem leta 1986 zanj plačal sedemnajst) ali moj mono primerek *Blonde On Blonde*.

Shajam zaradi ljudi, ki se posebej potrudijo, da tukaj kupujejo ob sobotah – mladeniči, vedno mladeniči, z očali Johna Lennona, usnjenimi jaknami in celim naročjem kvadratnih nakupovalnih vrečk – in zaradi naročil po pošti: oglase objavljam na zadnjih straneh ilustriranih rockovskih revij in prejemanj pisma mladeničev, vedno mladeničev, iz Manchestra, Glasgowa in Ottawe, mladeničev, za katere se zdi, da trošijo nesorazmerno veliko časa za iskanje opuščeni malih plošč skupine Smiths in "ORIGINALOV, NE PA PONATISOV" pomembnih albumov Franka Zappe. Od norosti jih ločuje tako malo, da tega skoraj ni opaziti.

Zamujam na delo, in ko pridem tja, se Dick že naslanja na vrata in bere knjigo. Enaintrideset let ima in dolge, mastne črne lase. Oblečen je v majico skupine Sonic Youth, črno usnjeno jakno, ki skuša možato namigovati, da je videla lepše čase, čeprav jo je kupil komaj pred letom, in nosi walkman z nesmiselno velikimi slušalkami, ki mu zakrivajo ne samo ušesa, ampak tudi pol obraza. Knjiga je broširana biografija Louja Reeda. Nakupovalna vrečka ob njegovih nogah – ki je res videla lepše čase – reklamira silno modno ameriško neodvisno založbo plošč. Kar precej se je namučil, da je prišel do nje, in zelo živčen postane, če se ji približamo. Uporablja jo za to, da v njej prenaša kasete. Slišal je večino glasbe v trgovini, zato na delo raje prinaša nove stvari – kasete prijateljev, piratske posnetke, ki jih je naročil po pošti – kakor da bi zapravljal čas s tem, da bi kaj še enkrat poslušal. ("Greš v pub na kosilo, Dick?" ga nekajkrat na teden vprašava Barry ali jaz. Obžalujoče pogleda svoj kupček kaset in zavzdihne. "Prav rad, pa moram preposlušati tole.") "Dobro jutro, Richard."

Živčno si otipa velikanske slušalke, ki se mu na eni strani zataknejo za uho, druga pa mu zleze na oko.

"Oh, zdravo. Zdravo, Rob."

"Oprosti, ker zamujam."

"Ne, nič hudega."

"Lep konec tedna?"

Medtem ko se muči s svojimi stvarmi, odklepam trgovino.

"Dober, ja, v redu. V Camdnu sem našel prvi album skupine Liquorice Comfits. Tistega na Testament of Youth. Tukaj ni nikoli izšel. Obstaja samo uvoženi japonski."

"Odlično." Ne vem, o kakšnem kurcu govori.

"Posnel ti ga bom."

"Hvala."

"Ker si rekel, da ti je ugajal drugi. *Pop, Girls, etc.* Tisti s Hattie Jacques na ovitku. Čeprav ovitka nisi videl. Samo kaseto si imel, ki sem ti jo posnel."

Prepričan sem, da mi je posnel album skupine Liquorice Comfits, in prepričan sem, da sem mu povedal, da mi je tudi ugajal. Moje stanovanje je polno kaset, ki mi jih je posnel Dick, večine pa nisem nikoli poslušal.

"No, kaj pa ti? Tvoj konec tedna? Kaj prida? Nič prida?"

Ne morem si misliti, kakšen bi bil najin pogovor, če bi Dicku povedal

o svojem koncu tedna. Najbrž bi se zdobil v prah, če bi mu pojasnil, da je Laura odšla. Dick ni kaj prida za take stvari. Pravzaprav se mi zdi, da bi, če bi mu kdaj zaupal kaj vsaj približno osebnega – da sem imel mamo in očeta ali da sem hodil v šolo, ko sem bil mlajši – samo zardel, zajecjal in me vprašal, ali sem slišal novi album skupine Lemonheads.

"Nekaj vmesnega. Dober in slab."

Pokima. Očitno je to pravi odgovor.

Trgovina smrdi po postanem dimu, vlagi in plastičnih ovitkih, sicer pa je ozka, mračna, umazana in prenapolnjena, delno zato, ker sem tako hotel – take bi morale biti trgovine s ploščami in samo oboževalci Phila Collinsa obiskujejo tiste, ki so videti tako čiste in nenevarne kot predmestni habitat – delno pa zato, ker se ne morem pripraviti do tega, da bi jo počistil in prepleskal.

Na obeh straneh so police in dve dodatni v izložbi, kompaktne plošče in kasete pa so v steklenih vitrinah na steni, in to je bolj ali manj vse. Ravno prav je velika, če ne dobimo kakšne stranke, zato je večino dni ravno prav velika. Skladišče v ozadju je večje od same prodajalne spredaj, čeprav nimamo pravzaprav nobene zaloge, samo nekaj kupov rabljenih plošč, ki se jih nikomur ne ljubi oceniti, zato je skladišče večinoma namenjeno lenarjenju. Če sem iskren, sem sit tega lokala. Včasih se bojim, da bom podivjal, strgal s stropa mobil Elvisa Costella, vrgel polico s "countryjevskimi glasbeniki (moški) A-K" na ulico, šel delat v Virgin Megastore in se ne bom nikoli vrnil.

Dick nastavi ploščo, neko psihedelično zadevo z Zahodne obale, in pripravlja kavo za naju, jaz pa pregledujem pošto. In nato pije kavo. In nato skuša stlačiti nekaj plošč na prenapolnjeno, škripajočo polico, medtem ko jaz zavijam nekaj naročil po pošti. In nato pogledam malo križanko v *Guardianu*, medtem ko on bere neko uvoženo ameriško rockovsko revijo. In kot bi mignil, sem jaz na vrsti za pripravo kave.

Okoli pol enajstih se v trgovino opoteče irski pijanec Johnny. Obišče nas približno trikrat na teden in njegovi obiski so postali koreografirane in opisane šablone, ki jih ne jaz ne on nočeva spreminjati. V sovražnem in nepredvidljivem svetu sva se zanašala na to, da drug drugemu dajeva nekakšno oporo.

"Odjebi, Johnny," sem mu ukazal.

"Torej ti moj denar nič ne pomeni?" je rekel.

"Saj nimaš denarja. Mi pa nimamo ničesar, kar bi hotel kupiti."

To je njegova iztočnica za to, da se loti zanesenjaške priredbe Danine skladbe *All Kinds of Everything*, kar je moja iztočnica za to, da stopim izza pulta in ga odvedem nazaj proti vratom, kar je njegova iztočnica za to, da se oprime ene izmed polic, to pa je moja iztočnica za to, da z eno roko odprem vrata, z drugo zrahljam njegov prijem in ga potisnem ven. Te gibe sva si izmislila pred dvema letoma, tako da jih imava zdaj v malem prstu.

Johnny je naša edina stranka pred kosilom. Tole ni posel za silno prizadevne.

Barry se prikaže šele po kosilu, to ni neobičajno. Tako Dicka kot Barryja sem zaposlil honorarno, vsakega za tri dni, toda kmalu potem, ko sem ju nastavil, sta oba začela prihajati vsak dan, tudi v soboto. Nisem vedel, kaj naj glede tega ukrenem – če res nista imela kam iti in kaj drugega početi, tega nisem hotel, saj veste, obešati na veliki zvon, da ne bi povzročil kakšne duhovne krize – zato sem jima začel dajati malce več denarja in se za vse skupaj nisem več menil. Barry si je povišico tolmačil kot znak, naj skrajša svoj delavnik, zato ni dobil nobene več. Bilo je pred štirimi leti in tega ni nikoli več omenil.

V trgovino vstopi med mrmranjem rifa skupine Clash. Pravzaprav je "mrmranje" napačna beseda: izpušča tisti kitarski zvok, ki ga ustvarjajo vsi dečki, tistega, pri katerem našobiš ustnice, stisneš zobe in delaš "DA-DA!" Barry ima triintrideset let.

"V redu, fanta? Hej, Dick, kakšna glasba je tole, človek? Zoprna je." Spachi se in zaviha nos. "Fej."

Barry tako zelo zastrašuje Dicka, da ta redko izreče kakšno besedo, kadar je Barry v trgovini. Vmešam se le takrat, kadar postane Barry hudo napadalen, zato samo pogledam, kako Dick seže po hi-fiju na polici nad pultom in izključi kasetofon.

"Hvala kurcu za tole. Kakšen otrok si, Dick. Ves čas je treba paziti nate. Čeprav ne vem, zakaj moram to početi samo jaz. Rob, ali nisi opazil, kaj je predvajal? Kaj se pa greš, človek?"

Govori brez prizanašanja in skoraj vse, kar pove, je neumnost. Veliko

govori o glasbi, pa tudi o knjigah (Terry Pratchett in vse drugo, kar vsebuje pošasti, planete in tako dalje), filmih in ženskah. Pop, punce itn. kot je rekla skupina Licquorice Comfits. Toda njegovo govorjenje je preprosto naštevanje: če si je ogledal dober film, ne bo opisal zapleta ali svojih občutkov ob gledanju, ampak kako se je uvrstil na njegovem seznamu najboljših tega leta, na seznamu najboljših vseh časov, na seznamu najboljših v tem desetletju – razmišlja in govori o desetih in petih, posledica pa je, da tako govoriva tudi midva z Dickom. In kar naprej naju sili, da piševa sezname: "Dobro, fanta. Pet najboljših filmov Dustina Hoffmana. Ali kitarških solov, plošč, ki so jih posneli slepi glasbeniki, oddaj Gerryja in Sylvie Anderson ("Ne morem verjeti, da si postavil Stotnika Škrlata na prvo mesto, Dick. Tip je bil nesmrten! Kaj je na tem smešnega?"), ali bonbonov, ki jih dobiš v kozarcih ("Če bo kdo postavil rabarbarine oziroma vaniljeve med prvih pet, bom nemudoma dal odpoved.").

Barry vtakne roko v svojo usnjeno jakno, izvleče kaseto, jo vstavi v kasetofon in odvijje gumb za glasnost. Čez nekaj sekund se trgovina tresе od basovske linije skladbe *Walking On Sunshine* skupine Katarina and the Waves. Februar je. Hladno je. Vlažno. Laura je odšla. Nočem poslušati *Walking On Sunshine*. Nekako ne ustreza mojemu razpoloženju.

"Izklopi to, Barry." Kričati moram kot poveljnik rešilnega čolna v viharju.

"Glasneje ni mogoče."

"Saj nisem rekel 'glasneje', ti pizdun. Rekel sem 'izklopi'".

Zareži se, odide proti skladišču in kriči skupaj s pihali: "Da DA! da da da-da-da-da-da." Sam izklopim kasetofon in Barry stopi nazaj v trgovino.

"Kaj pa počneš?"

"Nočem poslušati *Walking On Sunshine*!"

"To je moja nova kaseta. Moja kaseta za ponedeljek dopoldne. Sinoči sem jo posnel, posebej za to."

"No, tole je kurčev ponedeljek popoldne. Prej bi moral vstati."

"Ker bi mi dopoldne tole pustil predvajati, kajne?"

"Ne. Ampak tako imam vsaj izgovor."

"Si ne želiš česa takega, kar bi te razveselilo? Kar bi nekoliko segrelo tvoje uboge kosti srednjih let?"

"Naa."

Kaj pa bi potem rad poslušal, kadar si besen?"

"Ne vem. Prav gotovo pa ne *Walking On Sunshine*."

"Prav, prevrtel jo bom naprej."

"Katera je naslednja?"

"*Little Latin Lupe Lu*."

Zastokam.

"Mitch Ryder and the Detroit Wheels?" vpraša Dick.

"Ne. Righteous Brothers." V Barryjevem glasu je mogoče zaznati opravičevanje. Očitno ni nikoli slišal priredbe Mitcha Ryderja.

"Oh. Oh, prav. Nič zato." Dick si nikoli ne bi drznil povedati Barryju, da je zamočil, toda namig je jasen.

"Kaj?" srdito reče Barry.

"Nič."

"Ne, nadaljaj. Kaj je narobe z Righteous Brothers?"

"Nič. Samo bolj mi ugaja druga," popustljivo reče Dick.

"Jajca."

"Zakaj jajca, če pove, kaj ima raje?" vprašam.

"Če je tisto, kar ima raje, napačno, so to jajca."

Dick skomigne in se nasmehne.

"Kaj? Kaj? Kaj pomeni ta samovšečni nasmešek?"

"Pusti ga pri miru, Barry. Saj ni pomembno. Vsekakor ne bomo poslušali kurčeve *Little Latin Lupe Lu*, zato nama daj mir."

"Od kdaj je postala tale trgovina fašistični režim?"

"Odkar si sem prinesel tole obupno kaseto."

"Samo razvedril bi vaju rad. To je vse. Mi je prav žal. Kar daj, nastavi kakšno staro kurčevo otožno glasbo, meni je čisto vseeno."

"Tudi stare kurčevo otožne glasbe nočem. Rad bi nekaj takega, kar bom lahko preslišal."

"Odlično. To je zabavna plat dela v trgovini s ploščami, kajne? Da vrtiš stvari, ki jih nočeš poslušati. Veš, mislil sem si, da bo tale kasetna iztočnica za pogovor. Hotel sem te vprašati, kakšen je tvoj seznam petih najboljših plošč za deževni ponedeljekov dopoldan in podobno, ti pa si šel in vse skupaj sfizil."

"To bomo naredili naslednji ponedeljek."

"Kakšen smisel ima?"

In tako naprej in naprej, verjetno do konca mojih delovnih dni. Rad bi sestavil lestvico petih najboljših plošč, ob katerih ničesar ne čutiš. Dick in Barry bi mi s tem naredila uslugo. Jaz pa si bom, ko bom prišel domov, zavrtel Beatle. Najbrž *Abbey Road*, čeprav bom cedepredvajalnik programiral, da bo izpustil skladbo *Something*. Beatli so pomenili sličice iz žvečilnih gumijev, *Help* v sobotni matineji, plastične igračke kitar in petje skladbe *Yellow Submarine* na ves glas v zadnji vrsti avtobusa na šolskih izletih. Pripadajo mi, ne meni in Lauri, ali meni in Charlie, oziroma meni in Alison Ashworth, in čeprav bom zaradi njih kaj čutil, ne bom čutil nič slabega.

Prevedel **Jure Potokar**, spremno opombo napisal **Andrej Blatnik**

Britanski pisatelj Nick Hornby (1957) je najprej delal kot učitelj, zdaj pa je poklicni pisatelj. S prvo knjigo *Fever Pitch* je požel kritiško priznanje in prodajno zmagoslavje, še bolj pa je uspel njegov prvi roman *High Fidelity* (1995), pripoved o lastniku trgovine s ploščami, ki z njegovimi poslovnimi in ljubezenskimi neuspehi prikazuje življenjski slog in dileme generacije, katere življenje je v ključnih točkah določala popularna kultura. (Nekje pripovedovalec ugotavlja: *Ljudi skrbi, da se otroci igrajo z orožjem in da mladina gleda nasilne videofilme; skrbi nas, da bo otroke prevzela nekakšna kultura nasilja. Nikogar ne skrbi, da otroci poslušajo tisoče, dobesedno tisoče pesmi o zlomljenih srcih in zavrnitvah in bolečini in izgubi.*) Rob in njegova prodajna pomočnika neprenehoma sestavljajo lestvice ('najboljših pet' vsega mogočega) in preživljajo dneve v pogovorih o obskurnih glasbenih posnetkih, tako imenovano 'pravo življenje' pa gre mimo. Nič čudnega, da so se nešteti pisateljevi vrstniki (pa tudi mlajši in nemara starejši bralci) z zgodbo identificirali! Nick Hornby je morda najbolj znan med številnimi mlajšimi angleškimi avtorji, ki ne tajijo vpliva popularne kulture na njihovo življenje in pisanje; ne nazadnje to dokazuje še ena njegova prodajna uspešnica, pri kateri je nastopil v uredniški vlogi: antologija angleške proze, v kateri nastopa nogomet. Le katera slovenska strast bi lahko ustvarila kako podobno domačo antologijo?